

DOI: 10.33310/2519-2809-2019-48-2-78-83

УДК 343.17:94(477-074)"1941/1944"

АЛІНА ІВАНЕНКО

*Кандидат історичних наук, доцент кафедри правових дисциплін
Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
e-mail: alina.a.ivanenko@gmail.com*

НОРМАТИВНИЙ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВИЙ СУПРОВІД РОБОТИ МІСЦЕВИХ ЦИВІЛЬНИХ ТА КРИМІНАЛЬНИХ СУДІВ В РАЙХСКОМІСАРІАТ «УКРАЇНА» (1941 – 1943 РР.)

Важливе місце окупаційної політики відіграла система місцевих цивільних та кримінальних судів, які постали в середині 1942 р. Нормативна правотворчість окупаційної адміністрації РКУ у галузі створення системи цивільного та кримінального судочинства передбачала створення нормативних актів вищого та місцевого (локального) рівнів. За невеликим виключенням, нормативні локальні акти не досить компетентно деталізували конкретні приписи статей постанов райхс-комісара. Особливістю нормативних актів усіх рівнів, а особливо керівників генеральних округ «Житомир», «Волинь та Поділля» був їх вкрай незадовільний переклад з німецької українською мовою. Тому, одним із завдань представників центральної і регіональної окупаційної адміністрації РКУ, які відповідали за створення системи місцевого судочинства, мало постати тлумачення текстів відповідних нормативних актів.

Ключові слова: Райхскомісаріат «Україна», нормативний акт, генеральна округа, суд.

Друга світова війна та період нацистської окупації України стали періодом нещадного нацистського соціального експериментаторства, перетворення місцевого суспільства на суб'єкт викачування сировинних та людських ресурсів. Водночас, задля досягнення мети та завдань окупації, упокорення та нейтралізації учасників руху опору німецькій адміністрації довелося йти на створення певної видимості законності та правопорядку. Важливе місце у цьому сегменті окупаційної політики відіграла система місцевих цивільних та кримінальних судів, які постали в середині 1942 р. Центральне керівництво Райхскомісаріату «Україна» (далі – РКУ) спроміглося видати із цього приводу декілька цілісних нормативно-правових актів, які і врегульовували цю сферу функціонування місцевого соціуму.

Окупаційна тематика вже перетворилася на центральний предмет досліджень сучасних вітчизняних істориків. Так, окремі аспекти функціонування місцевих судових установ в РКУ висвітлені в окремих публікаціях О. Гончаренка [1; 2; 3; 4; 5; 6; 7], М. Куницького [13] та Ю. Левченка [14]. Але ці автори, здебільшого, вивчали порядок створення та службові повноваження місцевих судів. У їх працях використовуються переважно нормативні акти центральних відомств РКУ. А от нормативна правотворчість регіональних

адміністративних формувань РКУ репрезентованих генеральними комісаріатами, фактично залишилася поза полем їх зору. Це і є предметом даного дослідження.

Нацистськими керманічами Третього Райху, при формуванні окупаційної системи управління в Україні було створено РКУ та генеральні комісаріати. РКУ репрезентував центральну владу окупаційної адміністрації, а генеральні комісаріати були регіональними відомствами. Суто територіально до їх складу входило по декілька колишніх радянських областей. Місцевим органом німецької влади слід вважати гебітскомісаріати, які включали декілька (зазвичай 2 – 3) колишніх радянських районів.

У своїй нормативній практиці очільник РКУ – Е. Кох мав виконувати директивні вказівки вищого політичного керівництва країни щодо створення системи окупаційного адміністрування. Безпосередньо ж він виконував розпорядження та постанови, які виходили з надр Райхсміністерства східних окупованих територій. Керівником останнього був А. Розенберг. Ні особисті, ні службові стосунки між ними не склались. Фактично вони, як особисто, так і суто службово перебували в стані затяжного конфлікту, причиною якого було різне бачення конкретних форм і засобів втілення окупаційної політики. Але, суто

формально Е. Кох мав виконувати ті нормативно-правові акти, які надходили в РКУ від Райхсміністерства східних окупованих територій.

На виконання нормативно-правових актів Райхсміністерства східних окупованих територій керівник РКУ приймав власні постанови та розпорядження, які й направлялися в генеральні комісаріати, а вже звідти в гебітскомісаріати. Останні ж, мали право лише їх виконувати, видаючи локальні нормативні акти. Надто важливі документи в обов'язковому порядку друкувалися у спеціальних збірниках нормативно-правових актів. Генеральні комісари одержували їх від апарату РКУ, конкретизували їх відповідно до власного адміністративного округу і також офіційно публікували в спеціальних збірниках.

Звісно, що із виданням керівництвом РКУ постанов про створення цивільних та кримінальних судів мала застосовуватися аналогічна практика. Ми маємо на увазі постанову керівника РКУ від 15 березня 1942 р. «Про підсудність і судове переведення в цивільних справах місцевого населення» та постанову райхскомісара від 8 травня 1942 р. «Про покарання за легку провину та непослух в області Райхскомісара на Україні» [11, арк. 1 – 25].

Особливістю окупаційної нормативної правотворчості було наділення генеральних комісаріатів широкими можливостями деталізації приписів вищих за статусом органів влади центрального апарату цивільної адміністрації РКУ. Характерно, що частина генеральних комісарів видавала їх у залежності від особистого бачення ситуації, звертаючи увагу на ті чи інші приписи статей, одержаних від райхскомісара нормативно-правових актів, не порушуючи їх основоположні принципи та конкретні, директивні вказівки.

Так, генеральний комісар округу «Житомир» на виконання відповідної постанови райхскомісара 10 липня 1942 р. видав підзаконний акт під назвою «Попередні директиви про виконання розпорядження відносно покарання про легкі провину та порушення в області Райхскомісара України від 8 травня 1942 р.». Прийнятий документ деталізував постанову райхскомісара та був опублікований в офіційних збірниках розпоряджень та постанов генерального комісара [9, арк. 21 – 23].

Керівник генеральної округи «Житомир» сформулював вимоги до кандидатів на посади кримінальних суддів. Вони повинні були мати юридичну освіту та постійно мешкати на території округи. Із їх числа призначалися головні, додаткові та почесні судді, які й розподілялися по гебітскомісаріатах, районах, волостях та частинах міст.

Гебітскомісари зобов'язувалися провести ретельний відбір кандидатів на посади суддів. Вони повинні були мати не лише юридичну освіту, а й за своїми особистісними якостями, політичними переконаннями могли зайняти відповідні посади. Місцеві німецькі керівники мали переконатися у тому, що ці особи «давали б запоруку, що вони увесь час діятимуть на засадах німецької влади». Перед ними ставилася вимога: звертати увагу на національність майбутніх суддів. Звісно, що вони повинні були бути німцями, але в разі відсутності таких осіб, перевага надавалася українцям. Право на відкликання судді мав не лише генеральний комісар, а й гебітскомісар, якщо він вважав це необхідним. Але гебітскомісар звільняв суддю лише попередньо, остаточне ж рішення було за генеральним комісаром.

У разі, якщо на погляд кримінального судді справа, яку він розглядав виходила за межі його компетенції, він мав звернутися до гебітскомісара, який у свою передавав її на розгляд прокуратури або ж німецького суду.

Особлива увага у цьому документі була приділена вирокам, які ухвалювали кримінальні судді. Генеральний комісар зобов'язував суддів направляти їх гебітскомісарам. Лише після відповідної правової санкції гебітскомісарів вироки вступали у законну силу.

Широкими правами наділялася і прокуратура, яка могла у будь-який час ще до оголошення вироку витребувати у своє розпорядження справу, яка перебувала на розгляді у кримінальному суді [9, арк. 25, 26].

У інших генеральних комісаріатах, на виконання постанови райхскомісара також приймалися підзаконні акти, але їх зміст був іншим. Так, керівник генеральної округи «Волинь та Поділля» видаючи власні вказівки

щодо виконання постанови райхскомісара звернув увагу на інші, на наш погляд дріб'язкові, статті цього нормативного акту і деталізував інші його приписи.

Особлива увага у цій генеральній окрузі зверталася на проведення досудового слідства. У цій царині особливими повноваженнями наділялись гебітскомісари або наділені відповідними повноваженнями інші органи слідства. Лише в поодиноких випадках гебітскомісар міг дозволити кримінальному судді самостійно проводити слідство.

Встановлювався і особливий контроль за тими кримінальними справами, суб'єкти якого виправдовувалися або ж суддя вважав, що у діях обвинуваченого були відсутні ознаки злочину. У цьому випадку він зобов'язувався звернутися до гебітскомісара з відповідними матеріалами.

Інші ж положення, які деталізувалися у підзаконному акті генерального комісара округи «Волинь та Поділля» мали суто технічний характер [8, арк. 6]. Так, справу мав розглядати той суддя, на території діяльності якого було скоєно злочин, мешкав винний або його було затримано. У сумнівних випадках місцеву приналежність справи вирішував контролюючий німецький орган.

Судовий розгляд відбувався українською мовою, за потреби суддя міг допустити допит на іншій мові задля зручності. Обвинуваченому, за умови не знання української мови, мали забезпечити переклад.

Кримінальний суддя призначав дату слухання справи, а обвинувачений мав з'явитись до судді, не менше, ніж за три дні до слухання, про що він попереджався окремо. За потреби викликалися свідки та експерти. У простих та термінових випадках суддя мав право проводити вирішення справи на місці, у пришвидшеному порядку [8, арк. 4 – 4 зв.]. У разі, якщо особа не прибула на судові засідання після виклику, то суддя мав право звернутись до гебітскомісара про її привід або затримання.

На початку судового засідання суддя вислуховував свідчення обвинуваченого, згодом свідків та експертів, яким пред'являлись речові докази. Обвинуваченому в останню чергу надавали можливість висловитись із приводу зазначених доказів. Після цього суд-

дею виносилось вмотивоване рішення. Основним засобом фіксації перебігу судового розгляду справи був протокол судового засідання, у якому мали зазначатись покази свідків, експертів та обвинуваченого та рішення судді.

Суддя мав право присуджувати покарання передбачене виключно законом. Міра кримінального покарання мала відповідати тяжкості вчиненого злочину. Для письмового оформлення оголошеного вироку надавалося три доби. У вирокі обов'язково вказувалась норма закону, на основі якої було оголошено вирок та визначено міру кримінального покарання [8, арк. 4 зв. – 5 зв.].

Загалом, підзаконний акт генерального комісаріату «Волинь та Поділля», яким вводився в дію нормативний акт райхскомісаріату мав досить технічний характер, а вибірково постатейна його деталізація мала дріб'язковий вигляд. Нами виявлено, що саме у цьому генеральному комісаріаті офіційні переклади нормативних документів на українську мову не відповідали німецьким оригіналам. Так, у прикінцевих положеннях нормативного документу райхскомісара, зазначалося, що положення про українських шефенів та порядок проведення відповідного судочинства буде видано адміністративним порядком [12, арк. 4]. А от із перекладів фахівців генерального комісаріату виходило, що генеральні комісари мали право в адміністративному випадку видавати власні приписи з цього приводу [8, арк. 5].

Зазначимо, що подібних випадків було немало. Один і той же нормативний акт центральних і регіональних відомств РКУ міг бути перекладений із різним, а інколи і взагалі незрозумілим змістом. Але суттєвого впливу на ситуацію із повноваженнями кримінальних суддів це не мало. Німецькі фахівці з юридичних відділів генеральних комісаріатів, які керували роботою кримінальних та цивільних суддів, розуміли рідну мову і з часом помилки виправлялися. Якими б не були переклади німецьких нормативно-правових актів, усі рішення суддів ретельно перевірялися і, в разі необхідності, переглядалися або ж взагалі відмінялися. Нами наведено цей випадок для того щоб унаочнити якість кадрів, які працювали в окупаційному апараті влади.

У генеральному комісаріаті «Київ» ситуація з конкретизацією постанови райхскомісара суттєво відрізнялася від інших регіонів, і потрібно відзначити була виконана досить професійно. Так, 1 вересня 1942 р. генеральним комісаром округу «Київ» було видано «Загальну інструкцію для шефенів Київського генерального округу», відомий також під назвою «Циркуляр шефенам генерального округу Київ». За своїм безпосереднім змістом це були майже ідентичні документи, і лише особливості їх тогочасного перекладу певним чином лише коригували один одного. Але по суті деталізації статей постанови райхскомісара вони були однаковими.

Документи досить детально деталізували роботу кримінальних суддів, процесуальні дії, порядок оформлення справи та окремих документів в ній. Фактично працівники юридичного відділу генерального комісаріату, максимально застосовуючи місцеві умови прокоментували практично всі приписи статей постанови райхскомісара. У ньому віддаються конкретні вказівки німецьким управлінцям у гебітскомісаріатах. У документі містяться і зразки суто процесуальних документів кримінального судочинства – зразки протоколів судових засідань та оформлення відповідних вироків [10, арк. 1 – 7].

У нормативному акті генерального комісаріату вказувалися й конкретні установи, до яких направляли засуджених у кримінальних справах. На прикладі Київського округу можна показати систему установ, до яких направлялись копії вироків для виконання. У гебітскомісаріатах «Біла Церква», «Сміла», «Звенигородка» та «Тараща», за умови винесення вироку про покарання у вигляді позбавлення волі строком до 3 місяців, ці документи направлялися в гебітскомісаріат. У гебітскомісаріаті «Умань», за умови винесення вироку про покарання у вигляді позбавлення волі строком до одного року – документи направлялися до німецької тюрми. У окремих випадках, – зазначалося в інструкції для шефенів, – вирок про позбавлення волі надсилались до німецького карального органу в Києві за адресою вул. Дегтярівська 8, оскільки для областей розташованих на лівому боці Дніпра ще не були видані із цього приводу спеціальні розпорядження [10, арк. 3].

Остання обставина вказує на те, що формування адміністративних меж генерального округу тривало, адже, лівобережні області України лише з вересня 1942 р. передавалися із ВЗО у відання цивільної адміністрації РКУ.

Як видно зі змісту цього нормативно-правового акту, у генеральному комісаріаті передбачалась можливість створення спільних камер шліхтерів-шефенів. В усякому разі у ньому зазначалося, що технічний персонал камер шліфенів, як правило, обслуговує і камери шефенів [10, арк. 1]. Цілком очевидно, що це пов'язувалося із відсутністю достатньої кількості кваліфікованих кадрів.

Єдиною ознакою, яка відрізняла підзаконний акт генерального комісаріату від оригінального тексту постанови райхскомісара – мова судочинства. За актом райхскомісара нею мала бути українська мова, але генеральний комісар вирішив, що якщо суддя володів іншою мовою, то нею він і міг провадити судочинство. Цілком це було пов'язано, як із нестачею суто професійних юридичних кадрів, так і не володіння частиною претендентів на зайняття посад суддів українською мовою.

Отже, нормативна правотворчість окупаційної адміністрації РКУ у галузі створення системи цивільного та кримінального судочинства передбачала створення нормативних актів вищого та місцевого (локального) рівнів. Вищу юридичну силу отримували нормативні акти, прийняті центральним апаратом РКУ. Нормативні акти, прийняті генеральними комісаріатами одержували статус підзаконних актів.

За невеликим виключенням, нормативні акти генеральних комісарів не досить компетентно деталізували конкретні приписи статей постанов райхскомісара. Переважно у нормативних актах генеральних комісарів суто технічно деталізувалися приписи райхскомісара. Інші ж приписи нормативних актів райхскомісара дослівно повторялися.

Єдиним, виявленим нами випадком професійного підходу до створення підзаконних актів стали документи прийняті керівником генеральної округи «Київ», у яких нормативні приписи постанов райхскомісара не лише деталізувалися, а й наводилися приклади протоколів судових засідань, тексти вироків тощо. У нормативних актах генерального

комісара округи «Київ» називалися і конкретні їх виконавці, якими, звісно, виступали гебітскомісари.

Особливістю нормативних актів усіх рівнів, а особливо керівників генеральних округ «Житомир», «Волинь та Поділля» був їх вкрай незадовільний переклад з німецької українською мовою. Подекуди, конкретні

правові приписи нормативних актів, навіть надрукованих у офіційних збірниках документів досить важко зрозуміти. Тому, одним із завдань тих представників центральної і регіональної окупаційної адміністрації РКУ, які відповідали за створення системи місцевого судочинства, мало постати тлумачення текстів відповідних нормативних актів.

Список використаних джерел

1. Гончаренко О. Інститут шлюбу в системі сімейного законодавства окупаційної адміністрації Рейхскомісаріату «Україна»: аналіз нормативно-правової бази (1941-1944 рр.). Наукові записки з української історії: Збірник наукових статей. Вип. 22. Переяслав-Хмельницький, 2009. 308 с.
2. Гончаренко О. Кримінальне право як засіб регулювання поведінки місцевого населення Рейхскомісаріату «Україна»: огляд нормативної бази та судової практики (1941 – 1944 рр.). Наукові записки з української історії: Збірник наукових праць. Вип. 23. Переяслав-Хмельницький, 2009. 291 с.
3. Гончаренко О. Проблеми функціонування місцевих судових установ Райхскомісаріату «Україна» в 1941 – 1944 рр.: сучасна вітчизняна історіографія. Наукові записки з української історії. Збірник наукових праць. Вип. 35. Переяслав – Хмельницький, 2014. С. 195 – 201.
4. Гончаренко О. Судова та управлінсько-розпорядча практика установ окупаційної адміністрації Рейхскомісаріату «Україна» у сфері припинення сімейних правовідносин (1941-1944 рр.). Часопис української історії. Київ, 2009. Вип. 16. 118 с.
5. Гончаренко О. Українські мирові суди в системі органів правосуддя гітлерівського окупаційного апарату влади Райхскомісаріату «Україна»: організаційна структура, службова компетенція та основний зміст діяльності (1941 – 1944 рр.). Вісник Черкаського університету. Серія: Історичні науки. Випуск № 202. Частина II. Черкаси, 2011. 151 с.
6. Гончаренко О. Функціонування окупаційної адміністрації Райхскомісаріату «Україна»: управлінсько-розпорядчі та організаційно-правові аспекти (1941 – 1944 рр.): монографія. К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2011. – 600 с.
7. Гончаренко О., Куницький М., Лисенко О. Система органів місцевого управління на території райхскомісаріату «Україна» та «військової зони». 1941 – 1944 рр. / НАН України. Ін-т історії України. К., 2014. 151 с.
8. Державний архів Волинської області, Ф. Р-71. Оп. 1. Спр. 492. 48 арк.
9. Державний архів Житомирської області, Ф.Р-1150. Оп. 1. Спр. 3. Арк. 21 – 23.
10. Державний архів Київської області, Ф. Р-2302. Оп. 1. Спр. 1. Арк. 3.
11. Державний архів Полтавської області, Ф. Р-8676. Оп. 2. Спр. 5. Арк. 1 – 25.
12. Державний архів Полтавської області, Ф. Р-8676. Оп. 2. Спр. 6. Арк. 4.
13. Куницький М. Соціально – правовий статус місцевого населення Райхскомісаріату «Україна» (1941 – 1944 рр.): монографія. К.: ПП «НВЦ «Профі», 2014. 564 с.
14. Левченко Ю. Судовий апарат німецьких адміністративно-територіальних одиниць України за роки окупації: 1941 – 1944 рр. Вісник академії праці і соціальних відносин федерації профспілок України. Науковий збірник. Серія: Політика, історія, культура. 4 (60), 2011. С. 115-120.

References

1. Honcharenko O. (2009), Instytut shliubu v systemi simeinoho zakonodavstva okupatsiinoi administratsii Reikhskomisariatu «Ukraina»: analiz normatyvno-pravovoi bazy (1941-1944 rr.). [The Institute of Marriage in the Family Legislation System of the Occupation Administration of the Reich Commissariat of Ukraine: An Analysis of the Legal Framework (1941-1944).] Naukovi zapysky z ukrainskoi istorii: Zbirnyk naukovykh statei. Scientific Notes on Ukrainian History: Collection of Scientific Articles. Vyp. 22. s. 181-187. .
2. Honcharenko O. (2009). Kryminalne pravo yak zasib rehuliuвання povedinky mistsevoho naseleння Reikhskomisariatu «Ukraina»: ohliad normatyvnoi bazy ta sudovoi praktyky (1941 – 1944 rr.). [Criminal law as a means of regulating the behavior of the local population of the Reichskommissariat «Ukraine»: review of the regulatory framework and jurisprudence (1941-1944 rr.)]. Naukovi zapysky z ukrainskoi istorii: Zbirnyk naukovykh prats. – Scientific notes on Ukrainian history: Collection of scientific works. Pereiaslav-Khmelnytskyi. 23, 120–126 [in Ukrainian].
3. Honcharenko O. (2014), Problemy funktsionuvannya mistsevykh sudovykh ustanov Raikhskomisariatu «Ukraina» v 1941 – 1944 rr.: suchasna vitchyzniana istoriografii. [Problems of functioning of local judicial institutions of the Reich Commissariat "Ukraine" in 1941 - 1944: contemporary domestic historiography]. - Naukovi zapysky z ukrainskoi istorii. Zbirnyk naukovykh prats – Scientific notes on Ukrainian history. Collection of scientific works. 35, 195 – 201. [in Ukrainian].
4. Honcharenko, O. (2009). Sudova ta upravlinsko-rozporiadcha praktyka ustanov okupatsiinoi administratsii Reikhskomisariatu «Ukraina» u sferi pryypynennia simeinykh pravovidnosyn (1941 – 1944 rr.) [Judiciary and administrative practice of institutions of the occupation administration of the Reichskommissariat «Ukraine» in the sphere of the termination of family ties (1941 – 1944 rr.)]. Chasopys ukrainskoi istorii – A journal of Ukrainian history. 16. 59 – 64 [in Ukrainian].
5. Honcharenko O. (2011). Ukrainski myrovi sudy v systemi orhaniv pravosuddia hitlerivskoho okupatsiinoho aparatu vlady Raikhskomisariatu «Ukraina»: orhanizatsiina struktura, sluzhbova kompetentsiia ta osnovnyi zmist diialnosti (1941 – 1944 rr.) [Ukrainian peace courts in the system of justice bodies of the Nazi occupation apparatus of power of the Reichskommissariat «Ukraine»: organizational structure, service competence and main content of activity (1941 – 1944 rr.)]. Visnyk Cherkaskoho universytetu. Serii: Istorychni nauky – Bulletin of Cherkasy University. Series: Historical Sciences. Cherkasy. 202. II. 36 – 41 [in Ukrainian].

6. Honcharenko O. (2011), Funktsionuvannia okupatsiinoi administratsii Raikhskomisariatu «Ukraina» upravlinsko-rozporiadchi ta orhanizatsiino-pravovi aspekty (1941 – 1944 rr.) (Functioning of the occupational administration of the Reichskommissariat "Ukraine": administrative and administrative and organizational-legal aspects (1941 - 1944)): monohrafiia. K.: NPU imeni M.P.Drahomanova. 600 s.
7. Honcharenko O., Kunytskyi M., Lysenko O. (2014), Systema orhaniv mistsevoho upravlinnia na terytorii raikhskomisariatu «Ukraina» ta «viiskovoi zony» (The system of local government bodies on the territory of the Rayhskommissariat "Ukraine" and "military zone" 1941 – 1944 rr.). Kyiv, 151 s. [in Ukrainian]/
8. The State Archives of Volyn Region, F. R-71. Op. 1. Ref. 492. 48 sheets.
9. State Archives of Zhytomyr Region, FR-1150. Op. 1. Ref. 3. Ark. 21 - 23.
10. State archive of Kyiv region, F. R-2302. Op. 1. Ref. 1. Ark. 3.
11. State Archives of Poltava Region t, F. R-8676. Op. 2. Ref. 5. Ark. 1 - 25.
12. State Archives of Poltava Region, F. R-8676. Op. 2. Ref. 6. Ark. 4.
13. Kunytskyi M. (2014), Sotsialno – pravovy status mistsevoho naseleння Raikhskomisariatu «Ukraina» (1941 – 1944 rr.) (Socio-legal status of the local population of the Reichskommissariat "Ukraine" (1941 - 1944)): monohrafiia. K.: PP «NVTs «Profi», 564 s.
14. Levchenko, Yu. (2011). The judicial apparatus of the German administrative-territorial units of Ukraine for the years of occupation 1941–1944 rr. Visnyk akademii pratsi i sotsialnykh vidnosyn federatsii profspilok Ukrainy. Naukovyi zbirnyk.– Herald of the Academy of Labor and Social Relations of the Federation of Trade Unions of Ukraine. Scientific collection). 4 (60). 115–120. [in Ukrainian].

Аліна Іваненко. Нормативное и организационно-правовое сопровождение работы местных гражданских и уголовных судов в Райхскомисариат «Украина» (1941 - 1943 гг.)

Важное место оккупационной политики имела система местных гражданских и уголовных судов, организованных в середине 1942 г. Нормативное правотворчество оккупационной администрации РКУ в области создания системы гражданского и уголовного судопроизводства предусматривала создание нормативных актов высшего и местного уровней. За небольшим исключением, локальные нормативные акты недостаточно компетентно детализировали конкретные предписания статей постановлений райхскомиссара. Особенностью нормативных актов всех уровней, особенно руководителей генеральных округ «Житомир», «Волынь и Подолье» был их крайне неудовлетворительный перевод с немецкого на украинский язык. Поэтому, одной из задач представителей центральной и региональной оккупационной администрации РКУ, которые отвечали за создание системы местного судопроизводства, должен было быть толкование текстов соответствующих нормативных актов.

Ключевые слова: Райхскомисариат «Украина», нормативный акт, генеральная округа, суд.

Alina Ivanenko. Normative, organization and legal support for the local civil and criminal courts in Reichcommissariat "Ukraine" (1941-1943)

World War II and the period of Nazi occupation of Ukraine became the period of severe Nazi social experimentation, the transformation of local society into the subject of pumping of raw materials and human resources. At the same time, in order to achieve the goal and objectives of the occupation, humiliation and neutralization of the resistance movement participants, the German administration had to create a certain appearance of law and order. An important role in this segment of occupation policy was played by the system of local civil and criminal courts that arose in mid-1942. The central government of the Reichcommissariat "Ukraine" succeeded in issuing several completed legal acts that regulated this sphere of functioning of the local society. Occupation topic has already become the central subject of research of contemporary Ukrainian historians. Thus, some aspects of local judicial institutions functioning in the RCU are covered in publications of O. Goncharenko, M. Kunitsky, and Y. Levchenko. But the legal lawmaking of the regional administrative units of the RCU, represented by the general commissariats, has actually remained out of their scientific attention. This is the subject of following study.

The lawmaking process of the occupation administration of the RCU in the field of creating a system of civil and criminal justice envisaged the creation of normative acts of primary and regional (local) levels. The normative acts, adopted by the central department of the RCU, received the highest legal status. Normative acts adopted by the general commissariats received the status of sub-legal acts.

With a few exceptions, the regulations of the general commissioners did not detail competently the specific provisions of the articles of the Reichcommissioner. Mainly, normative acts of the general commissioners contained technical details to the regulations of the Reichcommissioner. Other prescriptions of the Reichcommissar normative acts were simply repeated. The peculiarity of the normative acts of all levels, and especially of the heads of the general districts of "Zhytomyr", "Volyn and Podillya", was their extremely unsatisfactory translation from German into Ukrainian.

Some specific legal instructions of normative acts, even those published in the official collections of documents, are difficult to understand. Therefore, one of the tasks of those representatives of the central and regional occupation administration of the RCU, who were responsible for creating the system of local justice, was to interpret the texts of the necessary normative acts.

Keywords: Reichcommissariat "Ukraine", normative act, general district, court.